

**ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 347.43 (043.2)

PRISAC ALEXANDRU

**STINGERA OBLIGAȚIEI PRIN COMPENSARE:
ABORDĂRI NORMATIVE, TEORETICE ȘI PRACTICE**

SPECIALITATEA 553.01 – DREPT CIVIL

Autoreferatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2015

Teza a fost elaborată în cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei.

Conducător științific:

VOLCINSCHI Victor, doctor în drept, profesor universitar, 553.1 – drept privat (drept civil)

Referenți oficiali:

1. BĂIEȘU Aurel, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Studii Europene din Moldova
2. DORIN Cimil, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Componența consiliului științific specializat:

1. COJOCARU Violeta, **președinte**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. SOSNA Boris, **secretar științific**, doctor în drept, conferențiar universitar
3. COJOCARI Eugenia, doctor habilitat în drept, profesor universitar
4. BĂIEȘU Sergiu, doctor în drept, profesor universitar
5. BOIȘTEANU Eduard, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar
6. CHIBAC Gheorghe, doctor în drept, profesor universitar

Susținerea va avea loc la 12 februarie 2016, ora 14⁰⁰, în ședința Consiliului științific specializat D 18.533.01 – 02 la Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei (MD – 2001, Republica Moldova, mun. Chișinău, bl. Ștefan cel Mare și Sfint, nr. 1, bir. 408).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe al Moldovei și pe pagina web a C.N.A.A. (<http://www.cnaa.md>).

Autoreferatul a fost expediat la 30 decembrie 2015

Secretar științific al Consiliului științific specializat,
BORIS Sosna, doctor în drept, conferențiar universitar

Conducător științific:

VOLCINSCHI Victor, doctor în drept, profesor universitar

Autor:

PRISAC Alexandru

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. În situațiile în care părțile sînt în imposibilitate de a executa obligația în natură, fie că au devenit insolabile, aplicarea compensării ar putea constitui o soluție optimă pentru ambele părți. Dat fiind faptul că tendința actuală a majorității subiecților raporturilor civile, în special a celor comerciale, este de a reduce numerarul în operațiunile de plată, oportunitatea cea mai semnificativă a aplicării compensării nu se reduce doar la soluționarea situațiilor de criză menționate mai sus, dar și la impulsivarea dezvoltării relațiilor juridice obligaționale care se sting prin mecanisme de economisire a numerarului.

Compensarea este unul din puținele moduri de stingere a obligațiilor care de fiecare dată stinge mai multe obligații. Astfel, pentru dezvoltarea circuitului civil, compensarea reprezintă un procedeu important în care obligațiile reciproce sînt stinse concomitent.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. În literatura de specialitate autohtonă, stingerea obligației prin compensare, dar și alte moduri de stingere a obligațiilor, sînt puțin analizate. În general, doctrinarii autohtoni s-au expus în privința unor aspecte ale compensării în mai multe lucrări cu caracter didactic, iar în lucrările științifice s-au expus în mare parte doar tangențial temei studiate. Printre doctrinarii autohtoni îi putem numi pe: *Cebotari V., Țonova I., Șaptefrați C., Halabudenco O., Cara A., Cristev N., Cimil D., Brumă S., Cojuhari Al., Belei E. ș.a.* Însă în Federația Rusă, la tema studiată există studii mai aprofundate la tema tezei unii din cercetători fiind: *Чурин С., Сарабаши С., Ларина Н., Исаев И. А, Фахретдинов Т. Р., Чайка И. В., Горбачева М. В., Егорова М., Ганина М. В. ș.a.*

Doctrinarii români au dezvoltat știința juridică la tema studiată potrivit conceptului compensației care operează de drept prin efectul legii. Unii din ei sînt: *Popescu T. R., Hamangiu C., Stătescu, C., Bîrsan C., Dogaru I., Drăghici P., Ciochină D., Turculeanu A.-L. ș.a.*

Dat fiind faptul că doctrina autohtonă nu abordează suficient aspectele importante ale compensării potrivit legislației Republicii Moldova, printre problemele de cercetare ale tezei sînt: realizarea unui studiu amplu și comparat asupra conceptului și a operării compensării în lumina legislației și jurisprudenței Republicii Moldova.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul prezentei teze constă în efectuarea unei cercetări ample a compensării ca mod de stingere a obligațiilor civile în lumina legislației Republicii Moldova, a doctrinei și a practicii judiciare în vederea elucidării lacunelor și înaintării recomandărilor teoretice și practice, inclusiv a propunerilor *de lege ferenda* pentru îmbunătățirea cadrului legal în acest domeniu.

În vederea atingerii scopului propus, sînt stabilite următoarele *obiective*:

- argumentarea conceptului că compensarea, potrivit Codului civil al RM, constituie un mod distinct de stingere a obligațiilor civile;

- cercetarea analitică a condițiilor realizării efectului extinctiv al compensării, precum și a cazurilor care împiedică producerea lui;

- analiza modalității de operare a compensării și identificarea momentului stingerii obligațiilor civile prin compensare, potrivit Codului civil al RM;

- examinarea particularităților exercitării dreptului la compensare în diverse ipostaze prin prisma realizării efectului extinctiv al compensării;

- analiza compensării în diferite raporturi juridice obligaționale complexe.

Metodologia cercetării științifice. La cercetarea stingerii obligației prin compensare au fost utilizate metodele de cercetare proprii dreptului, precum și metodele generale de cercetare, acestea fiind: *metoda comparativă*, care a fost utilizată în vederea identificării particularităților asemănătoare sau deosebite ale normelor juridice și concepțiilor privind compensarea; *metoda istorică*, implementată în studierea apariției și evoluției reglementărilor stingerii obligației prin compensare; *metoda logică*, aplicată la studierea definițiilor inerente compensării, precum și la interpretarea normelor juridice ce reglementează stingerea obligației prin compensare ș.a.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei derivă din faptul că autorul a evidențiat în ansamblu aspectele privind modul și condițiile operării compensării din legislația RM potrivit conceptului german de stingere a obligației prin compensare, lucru ce face să înlăture confuzia din literatura de specialitate autohtonă creată prin utilizarea conceptului francez. În același timp, în lucrare a fost efectuată și o analiză de drept comparat a prevederilor legislative naționale cu cele din alte state, ce a contribuit la identificarea elementelor normative avantajoase pentru reglementarea compensării. De asemenea, rezidă și în concepțiile proprii expuse de autor cu referire la caracterul distinct al compensării în raport cu executarea obligațiilor. Compensarea fiind aplicată în diverse raporturi juridice obligaționale, originalitatea lucrării rezultă și din elucidările făcute de autor asupra realizării efectului extinctiv în privința lor.

Problema științifică importantă soluționată constă în *identificarea* ansamblului particularităților stingerii obligației prin compensare potrivit legislației Republicii Moldova, fapt *care a condus la clarificarea* modului și a condițiilor operării compensării, *în vederea aplicării* corecte și uniforme a reglementărilor din acest domeniu.

Semnificația teoretică. Lucrarea elaborată constituie o sursă utilă în elucidarea aspectelor esențiale ale stingerii obligațiilor prin compensare atât pentru teoreticieni, cât și pentru practicieni. Analiza efectuată de autor asupra stingerii obligației prin compensare, prin care s-a investigat în ansamblu concepțiile doctrinare, legislația națională și a altor state, precum și

practica judiciară constituie un reper temeinic pentru cercetători în dezvoltarea în continuare a științei pe marginea acestei teme.

Valoarea aplicativă a lucrării. Explicarea în mod pregnant și fără echivoc a conținutului sensului normelor juridice privind conceptul și operarea compensării în Republica Moldova, dar și privind alte aspecte importante ale compensării, facilitează părților raportului obligațional și instanțelor de judecată în aplicarea corectă și uniformă a reglementărilor privind stingerea obligațiilor prin compensare.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. S-a argumentat că compensarea, potrivit reglementărilor Codului civil al RM, constituie un mod distinct de stingere a obligațiilor în raport cu executarea obligațiilor, deși unele elemente ale acestui mod general de stingere a obligațiilor persistă și în cadrul procedurii de stingere a obligațiilor prin compensare. Modalitatea de operare, condițiile de realizare, particularitățile excepției compensării, limitele exercitării dreptului la compensare, tipurile compensării potrivit Codului civil al RM, redau caracterul distinct al acestui mod de stingere a obligațiilor. De asemenea, s-a stabilit necesitatea încorporării în Codul civil al RM a unui mecanism asemănător compensației judiciare existent în sistemul de drept civil bazat pe instituții, ce ar elimina din reglementarea compensării a unor elemente ale executării obligațiilor.

2. S-a constatat că normele juridice privind condițiile producerii efectului extinctiv al compensării prevăzute de legislația Republicii Moldova, precum și cele privind inadmisibilitatea compensării, conțin ambiguități în reglementare și interpretare, fapt ce împiedică aplicarea acestui mod de stingere a obligațiilor.

3. S-a identificat că compensarea, potrivit Codului civil al RM, operează pe cale forțată extrajudiciară numai prin declarația uneia din părți, recepționată de cealaltă parte dacă sînt întrunite condițiile pozitive și negative prevăzute de lege în privința creanțelor compensabile, fapt care exclude sub orice formă stingerea obligațiilor de drept prin efectul legii ca în dreptul civil francez. În ceea ce privește momentul stingerii obligației prin compensare, s-a stabilit că, potrivit reglementărilor Codului civil al RM, compensarea are caracter retroactiv.

4. S-a stabilit că dreptul la compensare, fiind un drept potestativ, la ipostaza extrajudiciară apare odată cu întrunirea condițiilor compensării și se exercită prin actul juridic de exprimare a propriei poziții a solicitantului compensării privind stingerea obligației prin compensare. La ipostaza judiciară, dreptul la compensare a creanței reclamantului se naște pentru pîrît din momentul intentării procesului civil, care poate fi exercitat prin înaintarea acțiunii reconvenționale în temeiul art. 173, alin. (1), lit. „a” al CPC, dacă acțiunea inițială și acțiunea reconvențională sînt în conexiune prin scopul compensării a două creanțe și conține pretenții cu

privire la obligarea executării obligațiilor opuse. La ipostaza executării silite, dreptul la compensare se naște numai în privința creanțelor pecuniare echivalente recunoscute printr-un document executoriu, a cărei exercitare este limitată de voința executorului judecătoresc. În ceea ce privește procedura insolvenței, ca și în dreptul civil german, exercitarea dreptului la compensare în Republica Moldova nu este afectată de intentarea acestei proceduri în privința debitorului, dacă a apărut pînă la intentare.

5. S-au identificat următoarele aspecte ale aplicării compensării în diferite raporturi obligaționale complexe: în cazul compensării creanțelor publice subiectul cu drept de a solicita compensarea este deosebit, și anume persoanele fizice și persoanele juridice de drept privat; în cazul compensării creanțelor cu locuri de executare diferite solicitantul compensării urmează să suporte consecințele răspunderi civile contractuale; la stingerea prin compensare a obligațiilor solidare, compensarea reprezintă o excepție personală a codebitorilor solidari, precum și o excepție personală care folosește indirect și celorlalți codebitori solidari; în cazul compensării creanțelor publice, nu toate tipurile de creanțe publice pot fi stinse prin compensare și anume compensarea creanțelor izvorâte din amenda penală sau contravențională este inadmisibilă sub orice modalitate.

Implementarea rezultatelor științifice. Lucrarea elaborată este utilă pentru procesul de instruire a studenților din instituțiile superioare de învățămînt cu profil juridic. Multe din recomandările privind modificarea legislației au fost depuse spre examinare la Ministerul Justiției și la Comisia juridică, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova.

Aprobarea rezultatelor științifice. Teza a fost elaborată în cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, unde a și fost discutată inițial pentru a fi prezentată spre susținere.

Publicațiile la tema tezei sînt în număr de 15, dintre care 8 articole în reviste științifice și 7 comunicări la foruri științifice.

Volumul și structura tezei. Teza cuprinde: introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 229 titluri și 3 anexe. În total volumul lucrării este de 185 pagini.

Cuvînte-cheie: stingerea obligației, compensare, creanță, efect extinctiv.

CONȚINUTUL TEZEI

În Capitolul 1 – „**Analiza evoluției situației în domeniul cercetărilor fenomenului stingerii obligației prin compensare**”, s-a analizat, mai întîi, apariția și evoluția reglementărilor privind stingerea obligației prin compensare, prin care s-a reliefat aspectele temeinice ale apariției și existenței fenomenului studiat. Apoi a fost efectuată analiza materialelor științifice din străinătate și autohtone consacrate stingerii obligației prin compensare. Astfel, în primul

paragraf al acestui capitol – „*Apariția și evoluția reglementărilor privind stingerea obligației prin compensare*” – sînt scoase în evidență unele particularități specifice ale conceptului compensării, începînd de la cutumele existente în dreptul privat roman și pînă la cel existent în reglementările Codului civil al Republicii Moldova intrat în vigoare la 12 iunie 2003, în care este încorporat conceptul compensării din dreptul civil german ce operează prin declarația uneia din părți. Modul de stingere a obligațiilor prin compensare a evoluat esențial de la apariția sa în dreptul privat roman, însă elementele de bază ale mecanismului compensatoriu mai sînt și azi aplicate pe larg pe întregul continent european [13].

În cel de-al doilea paragraf – „*Instituția stingerii obligației prin compensare reflectată în cercetările doctrinarilor contemporani*” – s-a efectuat analiza lucrărilor la tema tezei a autorilor din România, Federația Rusă, a celor autohtoni și ulterior a unora din alte state. O atenție deosebită a fost acordată prevederilor instrumentelor internaționale de drept uniform cu caracter opțional ce reglementează acest mod de stingere a obligațiilor.

Dacă în Republica Moldova nu au fost efectuate studii fundamentale asupra instituției stingerii obligației prin compensare, în Federația Rusă și România doctrinarii au publicat lucrări ce conțin analize mai aprofundate asupra temei investigate.

În acest sens, o lucrare recent publicată în România care ne-a orientat mult în trasarea segmentului de cercetare este monografia autoarei Troanță Rebeleș Turculeanu A.-L., publicată în anul 2012 [22]. Autoarea, într-un mod amplu și reușit structurează, problemele teoretice și practice în special referitor la aspectele importante ale realizării efectului extinctiv al compensației în dreptul civil românesc. Dat fiind faptul că compensarea în dreptul civil al Republicii Moldova operează pe altă cale decît în dreptul civil al României, însă efectul este același, concepția autoarei a servit drept impuls pentru a face o analiză a realizării efectului extinctiv al compensării, potrivit reglementărilor Noului Cod civil al RM, în Capitolul 3 al tezei.

Lucrare importantă la tema tezei este autoreferatul tezei de doctor susținută în anul 2004 de către Исаев И. А [25]. Printre problemele de bază prezintă interes compartimentul cu privire la investigațiile nemijlocite asupra formelor compensării, în care autorul analizează îndeosebi problemele teoretico-practice privind compensarea în procesele civile, la faza executării silite și în procedura insolabilității. Accentul este focusat mai mult pe forma procesuală de realizare a compensării în cadrul fazelor procesului civil și al felurilor de procedură sus-menționate.

O altă lucrare fundamentală la tema tezei este autoreferatul tezei de doctor în drept susținută în anul 2006 de Фахретдинов Т. Р [26]. Autorul investighează problemele fundamentale legate de aplicarea compensării în dreptul civil al Federației Ruse. Prezintă interes

concepția privind divizarea tipurilor compensării în: compensarea contractuală, compensarea forțată extrajudiciară și compensarea forțată judiciară.

În ceea ce privește literatura de specialitate autohtonă, aceasta nu se poate lăuda cu multe surse la tema tezei, dar conține analize cu privire la unele subiecte vitale ale compensării.

Specific pentru ideile reflectate în lucrările științifice publicate în Republica Moldova este că în mare parte se acceptă a privi compensarea drept un fel al executării obligațiilor, care, după părerea noastră contravine esenței reglementărilor Codului civil al RM. Observăm că sînt diferite în această privință ideile expuse de Țonova I. în Comentariul Codului civil al RM publicat în anul 2006 [2]. Autoarea caracterizează compensarea un mod special de stingere a obligațiilor. Optica autoarei este apropiată de conceptul nostru, că compensarea este un mod disting de stingere a obligațiilor, însă ea nu dezvoltă fermitatea în statornicirea poziției sale în raport cu executarea ca mod de stingere a obligațiilor.

În paragraful 1.3. – *„Identificarea problemei științifice și formularea obiectivelor cercetării,”* au fost evidențiate de autor problema de cercetare, scopul și obiectivele cercetării. Astfel, problema științifică importantă soluționată constă în *identificarea* ansamblului particularităților stingerii obligației prin compensare potrivit legislației Republicii Moldova, fapt care a condus la clarificarea modului și a condițiilor operării compensării, în vederea aplicării corecte și uniforme a reglementărilor din acest domeniu.

În Capitolul 2 – **„Determinarea dimensiunii teoretice a stingerii obligației prin compensare”** – sînt prezentate elementele definiției ale compensării, analizîndu-se detaliat accepțiunile, conceptul, natura juridică, funcțiile și tipurile compensării.

În paragraful 2.1. – *„Conturarea accepțiunilor compensării”* – se constată că în majoritatea cazurilor autorii ce analizează compensarea pornesc de la mai multe accepțiuni. În mare parte acestea se rezumă la următoarele trei: (a) drept secundar al părților de a declara compensarea; (b) act juridic civil de stingere a obligațiilor; (c) efect juridic [9, p. 81]. În ceea ce privește prima accepțiune, pornind de opinia aluzie a lui Фахретдинов Т. Р. că dreptului la compensare îi poate fi corelativă obligația creditorului de a accepta satisfacerea creanței pe această cale [27, p. 29-30], concretizăm că *dreptul la compensare este unul potestativ.*

În compartimentul 2.2. – *„Analiza conceptului și determinarea naturii juridice a compensării”* – este analizat conceptul și natura juridică a compensării ca mod de stingere a obligațiilor în lumina doctrinei României, Federației Ruse și a celei din Republicii Moldova. Dat fiind faptul că în legislația civilă și doctrina românească este utilizat termenul de *„compensație,”* dar nu de *„compensare,”* am elucidat de ce ultimul termen este utilizat în Codul civil al RM. Diferența este fundamentată pe existența celor două sisteme de operare a compensării. În

sistemul de drept civil instituțional (francez), în care compensarea se produce de drept, acest mod de stingere a obligației este numit „*compensație*”. Este numit astfel fiindcă stingerea obligației de plin drept este corect de a fi numit din punct de vedere semantic cu un substantiv. Al doilea sistem de drept civil, fiind cel bazat pe pandecte (german), unde stingerea obligațiilor prin compensare se produce prin manifestarea de voință cel puțin a uneia din părți, acest mod de stingere a obligației este numit în sens de efect juridic în limba română „*compensare*”.

În urma analizei fiecărei particularități a compensării am definit-o *mod special și indirect de stingere reciprocă a unei obligații și a unei creanțe opuse, certe, lichide, omogene și exigibile pînă la concurența celei mai mici dintre ele*.

Cu precădere, în acest compartiment a fost determinată natura juridică a compensării pornind de la polemica existentă în literatura de specialitate dacă compensarea poate fi realizată prin act juridic unilateral sau bilateral, care fac parte din categoria actelor juridice ce duc la stingerea obligațiilor civile [19, p. 56]. Paralel a fost determinată natura juridică a compensării. În concluzie am menționat că, *după natura juridică compensarea reprezintă un procedeu de stingere a unor obligații cu caracteristici specifice, ce poate avea la bază atît un act juridic unilateral, cît și un act juridic bilateral, ce rezultă din specificitatea raporturilor obligaționale respective*.

În paragraful 2.3 – „*Elucidarea funcțiilor compensării*” – se evidențiază utilitatea compensării prin prisma funcțiilor pe care le îndeplinește acest mod de stingere a obligațiilor. Autorul a evidențiat următoarele trei funcții ale compensării: a) funcția de simplificare a stingerii obligațiilor și de realizare a dreptului de creanță; b) funcția de garantare a realizării dreptului de creanță; c) funcția de metodă de apărare a dreptului subiectiv civil.

Prin funcția de simplificare a stingerii obligației și de realizare a dreptului de creanță este argumentată de a fi înțeleasă o simplificare de realizare a dreptului de creanță, dar nu un procedeu prin care modul de stingere a obligației prin executare este aplicat mai simplist. Această funcție a compensării face mai simplă și forma *ad probationem* a actului juridic de stingere a obligației.

La analiza funcției de garantare a realizării dreptului de creanță, autorul a determinat locul acestei garanții „*compensarea*” în cadrul întregului sistem de garanții a satisfacerii dreptului de creanță. În opinia noastră, compensarea din punctul de vedere al funcției sale de garanție face parte din categoria altor mijloace de garantare a realizării dreptului de creanță.

De asemenea, este făcută o delimitare între retenție și excepția de neexecutare a contractului, care de unii autori [8, p. 406; 6, p. 12], din punctul de vedere al funcției de garanție, le aseamnă compensării. În viziunea noastră, funcția garantării realizării dreptului de creanță pe

calea compensării nu poate fi asemănată cu excepția de executare a contractului, deoarece aceasta din urmă nu se limitează la asigurarea strictă a dreptului de creanță, dar poate da naștere pentru cealaltă parte a unei obligații de a repara prejudiciul cauzat prin neexecutarea obligației. În ceea ce privește retenția, această este diferită de compensare, dat fiind faptul că dreptul de retenție operează de drept, iar compensarea operează prin declarația față de cealaltă parte.

În ceea ce privește funcția de mijloc de apărare a drepturilor civile, art. 11 al Codului civil al RM prevede neexhaustiv unsprezece mijloace de apărare a drepturilor civile, fiind niște măsuri de protecție [16, p. 6], acestea mai sînt numite și „metode de apărare a drepturilor civile.” Compensarea ca mod de stingere a obligațiilor, după părerea noastră, poate fi categorisită în grupa mijloacelor de apărare a drepturilor civile neenumerate expres în art. 11 al Codului civil al RM.

Comparativ altor moduri de stingere a obligațiilor, cum ar fi executarea obligațiilor, confuziunea și rezoluțiunea, compensarea ca excepție, se întemeiază pe invocarea de către titular a existenței unui drept de creanță față de cel care opune o obligație. Cele trei excepții menționate cuprind în sine formularea unei obiecții, pe cînd compensarea în fond nu presupune existența acestui component.

În compartimentul – 2.4 „*Determinarea tipurilor compensării*” – sînt analizate tipurile compensării, pornind de la divizarea lor în dependență de sistemul compensării. Astfel, considerăm că drept criteriu de divizare a majorității tipurilor compensării este sistemul de operare a compensării. Potrivit criteriului dat, tipurile compensării sînt [15, p. 134]: a) tipuri ale compensării specifice sistemului unde compensarea operează de drept prin efectul legii; b) tipuri ale compensării specifice sistemului unde compensarea operează prin declarația uneia din părți; c) tipuri ale compensării comune ambelor sisteme.

Tipurile compensării specifice sistemului unde compensarea operează de drept prin efectul legii sînt de trei forme: compensația legală, compensația judiciară și compensația convențională. Deși compensarea legală este o formă principală a compensării în acest sistem, care operează de drept în temeiul legii, fără a fi nevoie de acordul de voință al părților sau de o hotărîre judecătorească [7, p. 737], o atenție deosebită am acordat analizei compensației judiciare. Toate acestea din considerentul că în Codul civil al RM nu este reglementată compensarea judiciară în sensul celei existente în sistemul de drept civil francez, și anume de a admite stingerea unei obligații prin derogarea de la unele condiții ale compensării. În opinia noastră, această formă a compensării prezintă anumite avantaje practice care nu pot fi realizate în lipsa unei reglementări civile. Astfel, este benefică completarea Codului civil al RM cu dispoziții ce ar admite compensarea judiciară în sensul prevăzut de sistemul de drept civil francez.

Compensația convențională operînd prin acordul de voință al părților [7, p. 738], am argumentat că aceasta poate să intervină atît în situația cînd sînt întrunite condițiile compensării legale, cît și atunci cînd nu sînt întrunite condițiile compensării legale.

În cercetarea tipurilor compensării specifice sistemului unde compensarea operează prin declarația uneia din părți, am pornit de la opinia autorului Фахретдинов Т. Р., care divizează tipurile compensării în: compensarea contractuală, compensarea forțată extrajudiciară și compensarea forțată judiciară [26, p. 14]. În viziunea noastră, compensarea care se produce prin declarația uneia din părți nu de fiecare dată poate fi considerată forțată. Toate acestea din considerentul că partea, după ce înaintează declarația de compensare, cealaltă poate și ea la rîndul ei, să urmărească stingerea obligației prin compensare.

În cazul compensării judiciare forțate, am argumentat că înaintarea de către pîrît a acțiunii reconvenționale cu scop compensatoriu nu reprezintă o recunoaștere a acțiunii inițiale a reclamantului. Acțiunea inițială poate fi neîntemeiată, iar pîrîtul, constatînd acest fapt, înaintează acțiunea reconvențională pentru a fi examinată împreună cu acțiunea inițială, invocînd temeiul prevăzut de art. 173, alin. (1), lit. „a” al Codului de procedură civilă al RM pentru a fi pusă pe rol, dat fiind faptul că condițiile de a fi creanțe certe, lichide și exigibile sînt condiții de fond, iar în final să fie admisă doar acțiunea reconvențională, deși la momentul primirii ei, aceasta urmărea compensarea pretenției inițiale.

În Capitolul 3 – **„Divergențe reale și aparente privind realizarea efectului extinctiv al compensării”** – este analizat efectul extinctiv al compensării, care este puțin utilizat în doctrina autohtonă pentru a reda încetarea unui raport juridic obligațional prin compensare.

Compartimentul 3.1 – *„Conotații analitice asupra semnificației efectului extinctiv al compensării”* – este dedicat explicării sensului efect extinctiv al compensării. În viziunea noastră, efectul extinctiv reprezintă consecința produsă în virtutea legii ca rezultat al unui fapt juridic sau al expirării unui termen exprimată prin stingerea unui drept sau obligații [14, p. 149]. Efectul extinctiv realizat prin compensare constă în stingerea atît a unor drepturi, cît și a unor obligații. Acest efect este prevăzut de art. 651, alin. (1) al Codului civil al RM: „Compensarea este stingerea reciprocă a unei obligații și a unei creanțe opuse, certe, lichide, de aceeași natură și exigibile”. Dispozițiile acestui articol clar stipulează că efectul extinctiv al compensării este: *stingerea, pe de o parte, a unor obligații, iar pe de altă parte, a unor drepturi de creanță*. Pentru realizarea efectului extinctiv urmează a fi întrunite condițiile compensării, să fie făcută declarația de compensare de către una din părți și să nu existe o cauză de inadmisibilitate a compensării.

Din cele expuse conchidem, că efectul extinctiv al compensării în sistemul de drept civil al RM urmează a fi definit ca aceea *consecință produsă în urma declarației de compensare în condițiile legii exprimată prin stingerea a două obligații și a accesoriilor lor*.

În paragraful 3.2 – „Aspecte teoretico-practice privind condițiile producerii efectului extinctiv al compensării” – sînt analizate fiecare condiție pozitivă a stingerii obligațiilor prin compensare. Însă în privința unora din ele, cum sînt condițiile negative, este determinat doar locul lor în cadrul exigențelor impuse de Codul civil al RM pentru stingerea obligației prin compensare. Astfel, condițiile negative ale producerii efectului extinctiv al compensării sînt înverdate în cazurile de inadmisibilitate a compensării, unele din ele fiind prevăzute în art. 659 al Codului civil al RM.

În urma căutării unei soluții optime pentru polemica existentă în literatura de specialitate privind condițiile pozitive ale compensării, am etalat următoarele condiții: a) creanțele să fie reciproce; b) creanțele să fie certe; c) creanțele să fie lichide; d) creanțele să fie omogene; e) creanțele să fie exigibile.

Condiția „creanțele să fie reciproce” sînt analizate începînd cu explicarea sensului sintagmelor de „obligații (creanțe) reciproce” și „creanță (obligație) opusă”, care implicit sînt utilizate în conținutul prevederilor art. 651, alin. (1) al Codului civil al RM. În cele din urmă am constatat că a fi „obligații (creanțe) reciproce” și a fi o „creanță (obligație) opusă” constituie aceeași condiție de bază a compensării, numai că cea din urmă este privită drept parte dintr-un întreg.

După părerea noastră, în contextul analizei caracterului relativ al condiției de a fi creanțe reciproce, am argumentat că în cazul fidejusiunii pentru a fi realizată compensarea, de asemenea, obligațiile urmează a fi reciproce, și se realizează între aceleași persoane care reciproc au calitatea de creditor și debitor. Toate acestea din considerentul că fidejursorul doar cere stingerea obligației debitorului prin compensarea creanței aceluiași debitor față de creditor.

Analiza celei de-a doua condiție pozitivă „creanțele să fie certe” pornește de la soluționarea problemei care sînt circumstanțele în temeiul cărora este stabilită certitudinea existenței unor creanțe (obligații) pentru a putea fi stinse prin compensare. Au fost identificate două elemente: 1) elementul formal - constatarea existenței obligației, care rezultă din actul creanței; 2) elementul de fond - particularitățile creanțelor să nu presupună inexistența lor.

În ceea ce privește primul element, menționăm că actul creanței din care rezultă existența incontestabilă a acesteia îndeplinește funcția *ad probationem* în stabilirea certitudinii creanței. Această condiție persistă și în cazul altor moduri de stingere a obligațiilor, în special în cel al executării obligației [10, p. 209]. Cît privește al doilea element, este de menționat că existența

raporturilor obligaționale stabilite între părți nu trebuie să producă nici un dubiu. Această legătură juridică trebuie să nu poată fi pusă la îndoială. Trebuie să nu fie dovedit faptul că părțile nici nu s-au angajat reciproc la îndeplinirea unei prestații. Astfel, obiectul raportului obligațional nu poate fi extins la îndeplinirea prestației la care o parte nu s-a obligat de a o îndeplini, or cel puțin să nu existe dubii că s-a angajat juridic de a o îndeplini. Însă concretizăm, că la momentul când compensarea va putea opera, condiția rezolutorie nu duce la incertitudinea unei creanțe prin afectarea cu o astfel de modalitate. Existența creanței trebuie să fie certă la momentul declarării compensării, iar posibilitatea de a fi stinsă pe viitor obligația la producerea unui eveniment incert nu împiedică stingerea ei anticipată prin compensare.

O altă condiție pozitivă „creanțele să fie lichide” este apreciată de noi de a fi necesară la aplicarea compensării pentru a nu fi amenințată permanent cu o acțiune de contestare a ei. Considerăm că prin compensarea extrajudiciară a unei creanțe lichide cu o creanță a cărui quantum încă nu este determinat se încălca echitatea prestațiilor, deoarece pe cale extrajudiciară o parte unilateral poate considera arbitrar a fi lichidă o creanță. Totuși, după părerea noastră, compensarea unor creanțe nedeterminate ca valoare nu ar aduce atingere intereselor uneia din părți, dacă aceasta ar fi făcută judiciar, în care quantumul creanțelor va fi stabilit într-un proces contradictoriu pe calea compensării judiciare [11, p. 53], pentru ce și este înaintată propunerea *de lege ferenda* menționată la punctul 2. 4. al tezei cu privire la introducerea în Codul civil al Republicii Moldova a prevederilor cu privire la compensarea judiciară. Astfel, judecătorul nu va atribui datoriei un caracter care îi lipsea, ci doar va constata, după examinarea documentelor anexate cererii, dacă acest caracter există sau nu.

Una din cele mai complexe condiții a realizării efectului extinctiv al compensării potrivit Codului civil al RM este condiția omogenității creanțelor. O problemă importantă pusă de noi este de a ști dacă sintagma prevăzută de art. 651, alin. (1) al Codului civil al RM creanță „de aceeași natură” poate fi interpretată drept condiție a omogenității în sens de a fi creanțe care au ca obiect bunuri de aceeași natură sau creanțe care prin esența lor sînt aceleași. În consecință, am argumentat că a fi creanțe sau obligații de aceeași natură semnifică a fi creanțe sau obligații cu aceleași particularități și similare ca esență. După părerea noastră, creanțele prin esență în rare cazuri pot fi similare și respectiv interpretate într-un asemenea sens, această condiție paralizează aplicarea compensării în majoritatea cazurilor. Condiția dată presupune că raporturile obligaționale ar trebui să aibă aceiași subiecți, obiect, conținut și același temei de apariție. Din acest punct de vedere, ar fi fost mult mai funcțională compensarea, dacă legiuitorul moldav ar fi prevăzut această condiție în sensul de a avea obiect de aceeași natură sau, mai concret spus,

bunuri de același gen și specie [20, p. 23-24]. În acest sens, a fost înaintată și propunerea de *lege ferenda*.

Condiția „creanțele să fie exigibile” este reglementată în art. 651, alin. (1) al Codului civil al RM, care se limitează doar la noțiunea „exigibile”. Raționalitatea unei astfel de reglementări a condiției exigibilității creanței pentru compensare pornește de la aceea că înseși normele generale privind termenul de executare a obligațiilor stabilesc exigibilitatea creanțelor (art. 575 – art. 577 al Codului civil al RM), iar regula privind excluderea termenului de grație pentru compensarea obligațiilor constituie o normă specială pentru reglementarea raporturilor specifice compensării creanțelor. Totuși, am constatat că nu este posibilă compensarea unei creanțe devenite exigibile prin decăderea debitorului din beneficiul termenului, cu excepția unor temeieri de decădere a căror circumstanțe sînt stabilite incontestabil.

În paragraful 3.3 – „*Exercitarea dreptului la compensare*” – se analizează exercitarea dreptului la compensare în diferite ipostaze ale existenței sale. Acestea se reduc la exercitarea dreptului la compensare pe următoarele căi: extrajudiciară; judiciară în procedura contencioasă; în procedura executării silite a hotărîrii judecătorești; în procedura insolvenței.

Analiza exercitării dreptului la compensare pe cale extrajudiciară pornește de la determinarea naturii juridice a declarației de compensare. În viziunea noastră, natură, precum și conținutul acestei manifestări de voință, urmează a fi apreciate pornind de la funcția pe care o îndeplinește în vederea exercitării dreptului la compensare. În consecință, am stabilit că *declarația de compensare constituie un act juridic de exprimare a propriei poziții a solicitantului compensării privind stingerea obligației prin compensare*.

Conținutul declarației de compensare ar trebui să se rezume la: 1) exprimarea poziției propriu-zise de compensare a obligațiilor reciproce; 2) expunerea cu privire la întrunirea tuturor condițiilor compensării.

Compensarea în sistemul de drept al Republicii Moldova are caracter retroactiv. Acest caracter este dedus din interpretarea literală a dispozițiilor art. 651, alin. (1) și a art. 659, alin. (1), lit. „a” al Codului civil al RM. Potrivit acestor reglementări, efectul compensării se produce din momentul întrunirii condițiilor realizării lui, indiferent de faptul dacă declarația de compensare a fost făcută concomitent sau mai târziu întrunirii lor.

Exercitarea dreptului la compensare pe cale judiciară în procedura contencioasă este analizată prin reliefarea tuturor particularităților acțiunii reconvenționale cu scop compensatoriu. Toate acestea din considerentul că, potrivit legislației procesual civile a Republicii Moldova (art. 172, art. 173 al Codului de procedură civilă al RM), din toate categoriile de acțiuni reconvenționale, compensarea poate fi realizată numai prin înaintarea acțiunii reconvenționale cu

scop compensatoriu [18, p. 303]. Au fost evidențiate următoarele trăsături specifice ale acestei acțiuni reconvenționale: constituie o acțiune de transformare [28, p. 163]; obiectul acțiunii reconvenționale cu scop compensatoriu îl constituie pretenția material-juridică privind satisfacerea unei creanțe ce poate fi compensată numai pe cale judiciară. Prin urmare, *acțiunea reconvențională cu scop compensatoriu a fost definită drept un mijloc procesual civil prevăzut de lege în vederea aplicării compensării cu participarea instanței de judecată.*

La soluționarea problemei privind primirea acțiunii reconvenționale cu scop compensatoriu spre examinare, am stabilit că instanța de judecată urmează să stabilească dacă aceasta îndeplinește următoarele două condiții: 1) acțiunea inițială și acțiunea reconvențională sînt în conexiune prin scopul compensării a două creanțe; 2) obiectul acțiunii inițiale și a acțiunii reconvenționale trebuie să conțină pretenții cu privire obligarea executării *obligațiilor opuse.*

Momentul înaintării acțiunii reconvenționale cu scop compensatoriu este limitat pînă la începerea dezbaterilor judiciare. În conformitate cu prevederile art. 172 alin. (1) al Codului de procedură civilă al RM, acțiunea reconvențională cu scop compensatoriu poate fi intentată pînă la începerea dezbaterilor judiciare. Considerăm că regula în cauză privind momentul înaintării acțiunii reconvenționale cu scop compensatoriu în coroborare cu cea care stabilește că din momentul intentării acțiunii civile nu mai poate fi declarată compensarea, limitează semnificativ posibilitatea pîrîtului de a invoca excepția compensării.

În procedura executării silite a hotărîrii judecătorești, compensarea poate produce efect extinctiv asupra obligațiilor care sînt recunoscute doar printr-un document executoriu. Executorul judecătoresc îndeplinește în procedura executării o funcție similară la aplicarea compensării pe care o are instanța de judecată la faza judecării cauzei. Doar la discreția executorului judecătoresc poate fi admisă cererea creditorului sau a debitorului de compensare a creanțelor recunoscute prin documente executorii.

Prevederile art. 83, lit.,f' al Codului de executare al RM exclud compensarea parțială. Deși la etapa executării silite și în general pot exista mai multe situații de compensare parțială a obligațiilor decît compensarea totală. În acest sens am explicat oportunitatea modificării Codului de executare al RM în vederea admiterii compensării parțiale.

În ceea ce privește procedura insolvenței, admiterea compensării creanțelor reciproce are loc pe două căi: 1) prin hotărîrea instanței de judecată de admitere a încetării procedurii de insolvență fără radierea debitorului din registrul de stat al persoanelor juridice sau din registrul de stat al întreprinzătorilor individuali; 2) acceptarea planului procedurii de restructurare de adunarea creditorilor și confirmarea lui prin hotărîrea judecătorească devenită irevocabilă [21, p. 30].

În paragraful 3.4 – „*Controverse referitoare la cazurile inadmisibilității compensării*” – au fost supuse analizei cazurile de inadmisibilitate a compensării prevăzute de legislația RM, drept condiții negative ale realizării efectului extinctiv al compensării. Acestea au fost definite *ca anumite categorii de circumstanțe prevăzute de lege sau de contract, dictate de necesitatea de a asigura interesele părților și a terțelor persoane sau pentru a nu fi paralizate de compensare aplicarea normelor juridice imperative ale anumitor instituții juridice civile, a căror existență împiedică producerea efectului extinctiv al compensării.*

Majoritatea cazurilor de inadmisibilitate a compensării prevăzute de legislația RM au fost grupate după următoarele criterii: cazuri de inadmisibilitate a compensării ce au drept scop asigurarea realizării normelor imperative ale legii civile; cazuri de inadmisibilitate a compensării a obligațiilor izvorâte din anumite fapte ilicite; cazuri de inadmisibilitate a compensării privind unele creanțe de întreținere a persoanei; cazuri de inadmisibilitate a compensării legate de statutul uneia din părțile raportului juridic.

O atenție deosebită este acordată analizei cazului de inadmisibilitate a compensării prevăzut de art. 659, alin. (1), lit. „a” al Codului civil al RM – nu este admisă compensarea creanțelor cu termenul de prescripție expirat. Interdicția compensării creanțelor cu termenul de prescripție expirat denotă existența în Codul civil al RM a efectului pronunțat de neantizare a termenului de prescripție extinctivă asupra obligațiilor civile [23, p. 37].

Una din problemele abordate este cea cu privire la modalitatea de aplicare a acestui caz de inadmisibilitate, și anume dacă prescripția urmează a fi aplicată potrivit art. 271 al Codului civil al RM pentru a împiedica compensarea. După părerea noastră, într-un sistem de drept în care prescripția extinctivă este aplicată la cererea persoanei în favoarea căreia s-a scurs termenul de prescripție, această regulă trebuie să existe cel puțin tangențial și în raport cu aplicarea prescripției extinctive privind dreptul la compensare. În acest scop urmează a fi modificate prevederile Codului civil al RM [17, p. 485].

De asemenea, este focusată atenția asupra categoriei creanțelor ce constau dintr-o prestație a căror obiect este un bun insesizabil prevăzute în art. 659, alin. (1), lit. „e” al Codului civil al RM. Evidențiem că *creanțele privind întreținerea pe viață* stipulate în art. 659, alin. (1), lit. „d” al Codului civil al RM și *creanțele privind plata pensiei alimentare* prevăzute în art. 659, alin. (1), lit. „c” al Codului civil al RM constituie aceleași creanțe ce constau dintr-o prestație a căror obiect este un bun insesizabil. În vederea corectării acestor inadvertențe admise la lit. „c” și „d”, alin. (1), art. 659 al Codului civil al RM, am propus excluderea lit. „c” și „d” din alin. (1) al art. 659 al Codului civil al RM.

În Capitolul 4 – „**Particularitățile specifice privind reglementarea compensării în Codul civil al Republicii Moldova**” – sînt analizate aspectele legislative specifice compensării reglementate de Codul civil al RM și, în ansamblu, originale comparativ celor stipulate în codurile civile ale altor state. Raporturile juridice obligaționale reglementate de aceste norme juridice apar, deseori, în situații ce au ca premisă de apariție normele juridice a altor instituții juridice însă se sting prin compensare. De asemenea, unele din normele juridice diriguiesc efectele compensării în situații complexe.

În primul paragraf 4.1 – „*Creanțele publice – obiect al compensării*” – sînt definite creanțele publice în sensul prevederilor art. 653 al Codului civil al RM, precum și evidențiate particularitățile importante ale exercitării dreptului la compensare în privința stingerii lor.

Se ajunge la concluzia că prerogativa de a exercita dreptul la compensarea creanțelor publice aparține numai persoanelor fizice și juridice participanți la raporturile obligaționale la care statul sau unitățile administrativ-teritoriale sînt parte. Modalitatea compensării creanțelor publice numai la declarația particularilor, și nu a statului sau a unităților administrativ-teritoriale, este instituită pentru respectarea normelor privind executarea de casă a bugetului.

Observăm că legiuitorul nu a utilizat noțiunea de creanțe bugetare, dar cea de creanțe publice. După părerea noastră, legiuitorul moldav a utilizat noțiunea de creanțe publice, dar nu cea de creanțe bugetare pentru a indica apartenența acestora persoanelor juridice de drept public. Creanțele publice sînt definite de noi ca fiind acele creanțe *care aparțin persoanelor juridice de drept public*. În sensul art. 653 al Codului civil, creanțele publice se împart în două categorii: creanțe publice nefiscale și creanțe publice fiscale [12, p. 246]. Obiect al compensării potrivit art. 653 al Codului civil al RM sînt creanțele nefiscale, însă nu toate creanțele publice nefiscale pot fi stinse prin compensare. Compensarea creanțelor izvorîte din amenda penală sau contravențională este inadmisibilă sub orice formă.

În paragraful 4.2 – „*Aplicarea răspunderii civile în cazul compensării creanțelor cu locuri de executare diferite*” – este analizată răspunderea solicitantului compensării reglementată de art. 654 al Codului civil al RM pentru compensarea creanțelor cu locuri de executare diferite prin faptul că nu poate primi executarea sau nu poate executa obligația în locul stabilit.

Am evidențiat faptul că în art. 654 al Codului civil al RM este admisă **aplicarea răspunderii contractuale** în cazul în care cealaltă parte nu poate primi executarea sau nu poate executa obligația în locul stabilit. În cele din urmă am argumentat că pentru exercitarea dreptului la compensare nu este corect de a fi aplicată răspunderea civilă. Unul din raționamentele acestei afirmații este că declarația de compensare de fiecare dată este făcută față de cealaltă parte în

scopul aplicării unui mod simplificat de stingere a obligației, fără a acționa în mod ilicit. Compensarea nu impune respectarea condițiilor de executare corespunzătoare a obligației.

O altă situație este în cazul *consemnării* ca mod de stingere a obligației. Adevărul este că acest mod de stingere a obligației, spre deosebire de compensare, reprezintă un fel al modului de stingere a obligației prin executare, și dacă debitorul nu a depus bunurile la locul de executare a obligației, este și corect să fie obligat la repararea prejudiciului astfel cauzat.

Paragraful 4.3 – „*Particularitățile specifice ale compensării mai multor creanțe*” – este consacrat investigării ordinii de stingere a obligațiilor prin compensare atunci când una din părți sau ambele părți au nu doar o singură creanță reciprocă, ci mai multe.

În rezultatul cercetării efectuate s-a expus considerentul că în reglementarea compensării mai multor creanțe, Codul civil al RM în art. 655 prevede aceleași așa-zisele „drept de a formula” și „drept de a stabili” existente în dreptul civil german [24, p. 74]. Însă prevederile art. 655 al Codului civil al RM nu urmează a fi interpretate în sens restrictiv, că solicitantul compensării poate stabili numai creanțele sale care se compensează. În sensul textului interpretat este acordată posibilitatea solicitantului compensării de a solicita compensarea atât a creanțelor active, cât și a celor pasive, prin ce și rezultă că solicitantul compensării poate stabili și obligațiile care se vor stinge prin compensare.

Compensarea mai multor creanțe poate fi categorisită în: a) compensarea mai multor creanțe active, adică în situația în care se compensează mai multe creanțe ale solicitantului compensării; b) compensarea mai multor creanțe pasive, adică în situația în care se compensează mai multe creanțe ale celeilalte părți; c) compensarea mai multor creanțe atât active, cât și pasive.

Oferirea de către legislația civilă a dreptului de a obiecta celeilalte părți împotriva a ceea ce a formulat solicitantul compensării cu privire la creanța aleasă spre compensare indică, credem noi, asupra unei deosebiri între compensare și stingerea obligației prin executare. Dreptul celeilalte părți de a obiecta și efectul exercitării lui schimbă ordinea stingerii mai multor creanțe stabilite de solicitantul compensării, posibilitate ce nu este întâlnită în cadrul reglementărilor privind executarea obligațiilor. În acest sens, afirmăm că compensarea este un mod distinct de stingere a obligațiilor, deoarece și ordinea stingerii mai multor creanțe dintre aceleași părți este diferită.

În compartimentul 4.4 – „*Specificul compensării în cazul cesiunii creanței și preluării datoriei*” este supusă analizei reglementarea transmiterii compensării ca mijloc de apărare al debitorului în cazul cesiunii creanței. În privința preluării datoriei, dat fiind faptul că legea civilă nu admite compensarea, a fost identificată numai justificarea unei astfel de interdicții, și anume de a evita ca în urma preluării datoriei să fie înrăutățită situația creditorului.

Fiind cercetate sub aspect comparat reglementările din sistemele de drept civil ale diferitelor state, s-a concluzionat că admiterea sau interzicerea opunerii compensării de către debitor față de noul creditor este stabilită în funcție de specificul formalităților de opozabilitate a cesiunii creanței față de terți, precum și de modalitatea producerii ei.

De asemenea, este cercetată compensarea în cazul cesiunii creanței în raporturi contractuale specifice, și anume: în contractele de credit pentru consumatori și în contractul de factoring. Astfel, este evidențiat că în contractele de credit pentru consumatori dreptul debitorului la compensare în cazul cesiunii de creanță poate fi exercitat numai în cazurile prevăzute de lege. În contractul de factoring am remarcat că scadența creanței debitorului față de aderent nu este condiționată de momentul primirii de către debitor a înștiințării despre cesionarea creanței factorului.

Paragraful 4.5 – „*Argumentarea compensării drept o excepție personală a codebitorilor solidari, precum și o excepție personală care folosește indirect și celorlalți codebitori solidari*” – este dedicat analizei compensării creanțelor în cazul obligațiilor solidare în care este determinată natura juridică a excepției pe care o presupune compensarea aplicată în obligațiile solidare potrivit Codului civil al RM. Compensarea, potrivit Codului civil al RM, nu reprezintă o excepție comună a codebitorilor solidari, ea este una personală a codebitorului solidar față de care creditorul are o datorie reciprocă. Numai acesta este în drept de a declara compensarea sau însuși creditorul, care își produce efectele comune față de toți codebitorii: „[...] compensarea creanței creditorului de către un debitor produce efecte față de ceilalți debitori.”(art. 536 al Codului civil al RM). Astfel, compensarea aplicată în obligațiile solidare este argumentată de noi a fi o excepție personală a codebitorilor solidari, precum și o excepție personală care folosește indirect și celorlalți codebitori solidari.

În paragraful 4.6 – „*Dreptul fidejursorului de a opune creditorului compensarea*” – este analizată compensarea în cazul fidejusiunii, în care sînt identificate particularitățile dreptului fidejursorului de a opune creditorului compensarea. În special au fost evidențiate următoarele aspecte: acest drept este conferit fidejursorului în virtutea existenței dreptului creditorului și a fidejursorului de a constitui fidejusiunea în lipsa acordului debitorului; renunțarea debitorului la compensare nu împiedică fidejursorul de a o invoca; fidejursorul, în urma stingerii integrale a obligațiilor reciproce a creditorului și a debitorului pe calea compensării aplicate la declarația sa, nu dispune de așa-numita în literatura de specialitate acțiune subrogatorie [1, p. 476]; obligația creditorului de a informa fidejursorul implică și obligativitatea aducerii la cunoștință fidejursorului despre posibilitatea de a opune compensarea a ceea ce creditorul datorează debitorului.

Este de menționat că există două situații ale fidejutorului în cazul exercitării dreptului său la compensarea creanței creditorului:

- fidejutorul nu dispune de acțiunea subrogatorie atunci când declară compensarea creanței debitorului cu cea a creditorului;

- fidejutorul dispune de acțiunea subrogatorie dacă a declarat compensarea creanței sale proprii cu cea a creditorului.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Deși stingerea obligațiilor prin compensare este un fenomen juridic complex, autorul tezei a realizat scopul propus de a analiza profund și amplu acest mod de stingere a obligațiilor civile în lumina legislației, practicii și doctrinei din Republica Moldova. În rezultatul analizei în ansamblu și în plan comparat a compensării au fost evidențiate particularitățile ei potrivit cadrului juridic național, care comportă imperfecțiuni ce împiedică exercitarea dreptului la compensare. Astfel, formulăm următoarele concluzii generale:

1. Compensarea, potrivit reglementărilor Codului civil al RM, constituie un mod distinct de stingere a obligațiilor în raport cu executarea obligațiilor, deși am constatat că unele elemente ale acestui mod general de stingere a obligațiilor persistă și în cadrul procedurii de stingere a obligațiilor prin compensare. S-a elucidat că modalitatea de operare, condițiile de realizare, particularitățile excepției compensării, limitele exercitării dreptului la compensare, potrivit Codului civil al RM, redau caracterul distinct al acestui mod de stingere a obligațiilor. În urma analizei sistemice a legislației naționale în plan comparat cu a altor state, precum și a practicii judiciare naționale, s-a stabilit necesitatea încorporării în Codul civil al RM a unui mecanism asemănător compensației judiciare existent în sistemul de drept civil bazat pe instituții, în vederea facilitării aplicării acestui mod de stingere a obligațiilor, precum și înlăturarea deficiențelor existente în practica judiciară la aplicarea normelor materiale și procedurale privind compensarea. Admiterea de legea civilă a unui mecanism analogic ar elimina din reglementarea compensării a unor elemente ale executării obligațiilor.

Comparativ concepțiilor privind compensarea din legislația și doctrina altor state, precum și din doctrina autohtonă, compensare în dreptul civil al Republicii Moldova am definit-o ca fiind acel mod special și indirect de stingere reciprocă a unei obligații și a unei creanțe opuse, certe, lichide, omogene și exigibile, pînă la concurența celei mai mici dintre ele.

În Codul civil al RM, acest mod de stingere a obligațiilor este numit în sens de efect juridic „*compensare*”, ca în dreptul civil german, și nu „*compensație*”, ca în sistemul de drept civil român sau cel francez. Din specificul reglementării compensării, în particular, din particularitățile sistemului de operare și desprindem tipurile compensării, acestea fiind: a) tipuri

ale compensării specifice sistemului unde compensarea operează de drept prin efectul legii; b) tipuri ale compensării specifice sistemului unde compensarea operează prin declarația uneia din părți; c) tipuri ale compensării comune ambelor sisteme. În cadrul fiecărui sistem al compensării un fel al compensării de fiecare dată este unul principal, cum ar fi compensarea forțată în Republica Moldova, iar celelalte sînt auxiliare acestuia. Specificul compensării reglementate în Codul civil de a fi numită în sens de efect juridic, precum și existența mai multor tipuri ale compensării în funcție de sistemul de operare, constituie un alt raționament în sprijinul poziției că compensarea este distinctă față de executare ca mod de stingere a obligațiilor.

2. Normele juridice privind condițiile producerii efectului extinctiv al compensării prevăzute de legislația RM, precum și cele privind inadmisibilitatea compensării, conțin ambiguități în reglementare și interpretare, fapt ce împiedică aplicarea acestui mod de stingere a obligațiilor. Astfel, s-au înaintat în teză propuneri *de lege ferenda* cu referință la: reglementarea condiției de a fi creanțe omogene prin folosirea noțiunii „omogene”; reglementarea modalității de aplicare a prescripției extinctive în cazul inadmisibilității compensării obligațiilor cu termenul de prescripție expirat; reglementarea cazurilor de inadmisibilitate a compensării astfel încă să nu existe tautologii juridice referitoare la obligațiile de plată a pensiei alimentare și întreținerea pe viață; reglementarea categoriei prejudiciului cauzat celeilalte părți prin compensarea obligațiilor cu locuri de executare diferite.

3. Compensarea, potrivit Codului civil al RM, operează pe cale forțată extrajudiciară numai prin declarația uneia din părți, recepționată de cealaltă parte dacă sînt întrunite condițiile pozitive și negative prevăzute de lege în privința creanțelor compensabile, fapt care exclude sub orice formă stingerea obligațiilor de drept prin efectul legii ca în dreptul civil francez.

Pe cale judiciară compensarea operează forțat în urma înaintării acțiunii reconvenționale cu scop compensatoriu, însă prevederile Codului de procedură civilă al RM (art. 172, alin. 1) restrîng posibilitatea înaintării acțiunii reconvenționale cu scop compensatoriu la o etapă mai înaintată a procesului civil, fapt ce determină oportunitatea modificării prevederilor procesual civile în acest sens.

În ceea ce privește momentul stingerii obligației prin compensare, potrivit reglementărilor Codului civil al RM, compensarea are caracter retroactiv, însă am stabilit că tendința internațională contemporană în dezvoltarea modului de stingere a obligațiilor prin compensare este de a reglementa producerea efectelor compensării în viitor, fapt ce trebuie să direcționeze legislatorul în vederea perfecționării legislației în acest domeniu. Prin urmare, am fundamentat teoretic oportunitatea eliminării caracterului retroactiv al compensării din Codul civil al RM, cu

înaintarea propunerii *de lege ferenda* în vederea asigurării producerii efectului extinctiv al compensării doar pentru viitor.

4. Dreptul la compensare, fiind un drept potestativ, la ipostaza extrajudiciară apare odată cu întrunirea condițiilor compensării și se exercită prin actul juridic de exprimare a propriei poziții a solicitantului compensării privind stingerea obligației prin compensare. La ipostaza judiciară, dreptul la compensare a creanței reclamantului se naște pentru pîrît din momentul intentării procesului civil, care poate fi exercitat prin înaintarea acțiunii reconvenționale în temeiul art. 173, alin. (1), lit. „a” al CPC, dacă acțiunea inițială și acțiunea reconvențională sînt în conexiune prin scopul compensării a două creanțe și conține pretenții cu privire la obligarea executării obligațiilor opuse.

La ipostaza executării silite, dreptul la compensare se naște numai în privința creanțelor pecuniare echivalente recunoscute printr-un document executoriu, a cărei exercitare este limitată de voința executorului judecătoresc. Faptul că dreptul la compensare este posibil de exercitat numai în cazul unei compensări totale, este oportun de a fi modificate prevederile Codului de executare al RM pentru a admite și compensarea parțială, în vederea stingerii și obligațiilor pecuniare neechivalente recunoscute printr-un document executoriu.

În procedura insolvenței, ca și în dreptul civil german, exercitarea dreptului la compensare în Republica Moldova nu este afectat de intentarea acestei proceduri în privința debitorului, dacă a apărut pînă la intentare. Dreptul la compensare aparține titularilor creanțelor, iar competența aplicării compensării îi revine administratorului sau lichidatorului, în dependență de etapa procesului de insolvență.

5. Reglementările din Codul civil al RM privind compensarea aplicată în raporturi obligaționale complexe comportă următoarele particularități: în cazul compensării creanțelor publice subiectul cu drept de a solicita compensarea este deosebit, și anume persoanele fizice și persoanele juridice de drept privat; în cazul compensării creanțelor cu locuri de executare diferite solicitantul compensării urmează să suporte consecințele răspunderi civile contractuale; la stingerea prin compensare a obligațiilor solidare, compensarea reprezintă o excepție personală a codebitorilor solidari, precum și o excepție personală care folosește indirect și celorlalți codebitori solidari; prevederile privind înaintarea acțiunii în regres în cazul executării obligației de către unul din debitorii solidari se aplică în egală măsură compensării, ca și executării obligațiilor; în cazul compensării creanțelor publice, nu toate tipurile de creanțe publice pot fi stinse prin compensare și anume compensarea creanțelor izvorîte din amenda penală sau contravențională este inadmisibilă sub orice modalitate.

Soluționarea **problemei științifice**, care constă în *identificarea* ansamblului particularităților stingerii obligației prin compensare potrivit legislației Republicii Moldova, fapt care a condus la clarificarea modului și a condițiilor operării compensării, în vederea aplicării corecte și uniforme a reglementărilor din acest domeniu, a permis autorului evidențierea următoarelor recomandări:

1) completarea alin. (1) al art. 651 al Codului civil al RM cu sintagma „*până la concurența celei mai mici dintre ele*”;

2) completarea lit.„d”, alin. (1), art. 26 al Legii instituțiilor financiare, la sfârșitul propoziției „*acordarea de servicii de decontări*” să fie adăugată sintagma „*de compensare*”. Astfel, art. 26, alin. (1), lit.„d” al Legii instituțiilor financiare să aibă următoarea redacție: „*acordarea serviciilor de decontări, de compensare și încasări*”;

3) introducerea în art. 651 al Codului civil al RM a unui nou alineat sub numărul (5) în următoarea redacție: „*Titularul creanței care poate fi supusă compensării are dreptul la satisfacerea ei cu prioritate față de ceilalți creditori chirografari*”;

4) completarea secțiunii a 3-a „*Stingerea obligației prin compensare*” din capitolul „*Stingerea obligațiilor*” al Cărții a III-a din Codul civil al RM cu un nou articol sub numărul 659/1 cu denumirea „*Compensarea pe cale judiciară*”. Prevederile articolului să conțină următoarea redacție: „*Dacă compensarea obligațiilor reciproce este împiedicată de lipsa certitudinii, lichidității și a exigibilității, acestea pot fi stabilite de instanța de judecată.*”

5) excluderea din cadrul dispozițiilor art. 651, alin. (1) al Codului civil al RM a sintagmei „*de aceeași natură*” substituind-o cu cuvântul „*omogene*”;

6) completarea prevederilor alin. (4) al art. 651 al Codului civil al RM, care să prevadă: „*Obligația este stinsă din momentul recepționării declarației de compensare de către cealaltă parte. Declarația este nulă dacă este afectată de modalități.*”;

7) excluderea din alin. (3) al art. 372 al Codului de procedură civilă al RM a sintagmei „*se poate solicita o compensație legală*”;

8) introducerea sintagmei „*lit. b) și*” în art. 172, alin. (1) al Codului de procedură civilă al RM după sintagma „*acțiunea reconvențională înaintată conform art. 173 alin. (1) al CPC [...]*”;

9) completarea prevederilor art. 144 al Codului de executare al RM din capitolul „*Modul de satisfacere a creanțelor*” a Cărții a I-a cu un nou alineat, și anume (5¹), care să stipuleze: *La solicitarea creditorului sau a debitorului procedurii de executare ori din oficiu executorul judecătoresc poate aplica compensarea în privința creanțelor reciproce recunoscute prin documente executorii referitor la încasarea sumelor bănești în temeiul cărora este intentată procedura executării, cu excepția unor situații prevăzute expres de lege;*

10) excluderea temeiului de încetare a procedurii de executare stipulat de lit. „f”, art. 83 al Codului de executare al RM;

11) excluderea sintagmei „cu termenul de prescripție expirat” din art. 659 alin. (1) lit. „a” al Codului civil al RM și de a introduce sintagma „*în privința cărora poate fi aplicat termenul de prescripție*”;

12) excluderea din alin. (1) al art. 659 al Codului civil al RM a dispozițiilor prevăzute de lit. „c” „*privind plata pensiei alimentare*” și a lit. „d” „*privind întreținerea pe viață*”;

13) excluderea din art. 654 al Codului civil al RM a frazei „să repare prejudiciul cauzat celeilalte părți prin faptul că nu poate primi executarea sau nu poate executa obligația în locul stabilit” și de a o substitui cu următoarea propoziție: „*să achite, după caz, o despăgubire pentru acoperirea cheltuielilor de transport.*”;

14) eliminarea cuvântului „cerere” din a doua frază a art. 655 al Codului civil al RM și înlocuirea acestuia cu cuvântul „*declarație*”;

15) excluderea din art. 656, alin. (1) al Codului civil a sintagmei „dacă scadența nu este indicată”;

16) excluderea din art. 544, alin. (1) al Codului civil a cuvântului „executat” și înlocuirea lui cu cuvântul „*satisfăcut*”. De asemenea, propunem excluderea cuvântului „executării” din denumirea art. 544 al Codului civil al RM și înlocuirea lui cu cuvântul „*satisfacerii*”.

Pe lângă aceea că în studiul de față sînt dezvăluite *ad integrum* particularitățile compensării ca mod de stingere a obligațiilor, fapt ce contribuie esențial la **dezvoltarea științei** în domeniul stingerii obligațiilor, recomandările înaintate prezintă următoarele **avantaje**:

a) în rezultatul operării modificărilor propuse în plan legislativ va fi perfecționat modul de stingere a obligațiilor prin compensare, care va spori numărul încetării raporturilor obligaționale pe această cale, iar pentru jurisprudență soluțiile menționate în teză contribuie la uniformizarea practicii judiciare în domeniul compensării;

b) *impactul* elaborărilor este benefic atît din punct de vedere *economic*, cît și *financiar*. Din punct de vedere economic, aplicarea pe larg a compensării va contribui la reducerea cheltuielilor complementare în procesul satisfacerii creanțelor, dat fiind faptul că aplicarea altor moduri de stingere a obligațiilor, în particular executarea obligațiilor, presupune suportarea unor cheltuieli mult mai mari. În plan financiar, acest fapt va înlesni la reducerea plăților în numerar, avantaj ce se îmbină cu tendința actuală a politicii financiare.

Intențiile **cercetărilor de perspectivă** sînt orientate spre efectuarea investigațiilor asupra procedeeleor asemănătoare compensării. De asemenea, urmează a fi elaborat proiectul unei Hotărîri a Plenului CSJ privind aplicarea în practica judiciară a compensării.

BIBLIOGRAFIE

I. Referințe bibliografice în limba română

1. Baieș S. și alții. Drept civil. Drepturile reale. Teoria generală a obligațiilor. Ediția a II-a. Vol. II. Chișinău: Î.S.F.E.P. "Tipografia Centrală", 2005. 528 p.
2. Buruiană M., Efrim O., Eșanu N. coord. Comentariul Codului civil al Republicii Moldova. Vol. II. Chișinău: Arc, 2006. 1356 p.
3. Codul civil al Republicii Moldova. Nr. 1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial nr. 82-86 din 22.06.2002, în vigoare din 12.06.2003.
4. Codul de executare al Republicii Moldova. Nr.443-XV din 24 decembrie 2004. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 05.11.2010, nr. 214-220/704.
5. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Nr. 225-XV din 30 mai 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.06.2003, nr. 111-115/451.
6. Cristev N. Particularitățile retenției – mijloc de asigurare a executării obligațiilor. Autoreferatul tezei de doctor în drept, Chișinău, 2010. 29 p.
7. Pop L., Popa I-Fl., Vidu S. I. Tratat elementar de drept civil. Obligațiile. București: Univers Juridic, 2012. 889 p.
8. Popescu T. R., Anca P. Teoria generală a obligațiilor. București: Ed. Științifică, 1968. 448 p.
9. Prisac Al. Accepțiunile compensării în sistemul de drept continental. În: Promovarea drepturilor omului și securității umanitare prin prisma integrării europene (Parteneriatul Estic). Materialul conf. științifice internaționale. Chișinău, 2013. p. 80-87.
10. Prisac Al. Certificarea stingerii obligațiilor prin executare. În: Dreptul privat ca factor în dezvoltarea relațiilor economice. Tradiții, actualitate și perspective. Materialele conf. jubiliare cu participare internațională. Chișinău: USM, 2014. p. 207-215.
11. Prisac Al. Certitudinea și lichiditatea creanțelor compensabile. În: Закон и жизнь, 2015, nr. 3, p. 51-54.
12. Prisac Al. Compensarea creanțelor publice în temeiul prevederilor Codului civil al Republicii Moldova: În: Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice. Materialele conf. internaționale. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2015, p. 243-248.
13. Prisac Al. Conceptul și natura juridică a compensării în dreptul roman, francez și român. În: Tinerii Politicieni, Juriști, Economiști, Jurnaliști, Artiști, Filologi...vis-a-vis de extinderea Uniunii Europene. Materialele conf. internaționale. Chișinău: AȘM, 2013. p.122-134.
14. Prisac Al. Definirea efectului extinctiv al compensării. În: Правовые реформы в

постсоветских странах: достижения и проблемы. Международная научно-практическая конференция. Кишинев, 2013. p.148-151.

15. Prisac Al. Delimitarea tipurilor compensării în dreptul civil. În: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători. Teze ale conf. internaționale a doctoranzilor. Chișinău: Academia de Științe a Moldovei, 2014, p. 134.
16. Prisac Al. Formele de apărare a drepturilor civile. În: Analele Științifice ale Universității de Studii Europene din Moldova, Ediția I-a, 2012, p. 5-13.
17. Prisac Al. Inadmisibilitatea compensării creanțelor cu termenul de prescripție extinctivă expirat. În: Rolul științei și educației în implementarea Acordului de Asociere la Uniunea Europeană. Materialele conf. internaționale. Chișinău: USPEE, 2015, p. 483-485.
18. Prisac Al. Modalitățile de apărare a pîrîtului împotriva acțiunii. În: Drept procesual civil. Partea generală. Chișinău: Cartier, 2013. p. 301-304.
19. Prisac Al. Noi concepte privind stingerea obligațiilor (finalitatea obligațiilor, principiile și trăsăturile stingerii obligațiilor). În: Revista Națională de Drept, 2011, nr. 1, p. 55-60.
20. Prisac Al. Omogenitatea creanțelor compensabile. În: Legea și viața, 2015, nr. 3, p. 22 – 25.
21. Prisac Al. Stingerea obligațiilor prin compensare și confuziune în procedura insolvenței. În: Legea și viața, 2015, nr. 2, p. 28-31.
22. Turculeanu A.-L. Compensația: reglementare, doctrină, jurisprudență. Ediția 2, București: Ed. C. H. Beck 2012. 232 p.
23. Volcinschi V., Prisac Al. Studiu comparat al reglementărilor din Codul civil al Republicii Moldova privind stingerea obligațiilor cu cele din Codul civil olandez, german și ucrainean. În: Revista Națională de Drept, nr. 6, p. 35-40.

II. Referințe bibliografice în limba rusă

24. Горбачёва М. В. Зачет в немецком праве. În: Сибирский юридический вестник, Nr. 2 (53), 2011. с. 71-76.
25. Исаев И. А. Правовое регулирование клиринга и иных форм зачета. Авто... дис. ...канд. юрид. наук. Москва – 2004. 30 с.
26. Фахретдинов Т. Р. Проблемы применения зачета в гражданском праве России. Автореф. дис. ...канд. юрид. наук. Казань 2006. 22 с.
27. Фахретдинов Т. Р. Проблемы применения зачета в гражданском праве России. Дис. ...канд. юрид. наук. Казань 2006. 183 с.

III. Referințe bibliografice în limba engleză

28. Prisac Al. Counter-action with set-off purpose. In: Наша право/our law (Kiev), 2015, nr. 2, p. 160-164.

ADNOTARE

Prisac Alexandru, „Stingerea obligației prin compensare: abordări normative, teoretice și practice”, teză de doctor în drept, Chișinău, 2015

Structura tezei: introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 229 titluri, 3 anexe, 157 pagini text de bază. Rezultatele obținute sînt publicate în 15 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: stingerea obligației, compensare, creanță, efect extinctiv.

Domeniul de studiu: Lucrarea se referă la domeniul Dreptului civil, Teoria generală a obligațiilor.

Scopul tezei de doctorat constă în efectuarea unei cercetări ample a compensării ca mod de stingere a obligațiilor civile în lumina legislației Republicii Moldova, a doctrinei și a practicii judiciare, în vederea elucidării lacunelor și înaintării recomandărilor teoretice și practice, inclusiv a propunerilor *de lege ferenda* pentru îmbunătățirea cadrului legal în acest domeniu.

Obiectivele: argumentarea conceptului că compensarea, potrivit Codului civil al RM, constituie un mod distinct de stingere a obligațiilor civile; analiza compensării în diferite raporturi juridice obligaționale complexe etc.

Noutatea și originalitatea științifică derivă din faptul că autorul a evidențiat în ansamblu aspectele privind modul și condițiile operării compensării din legislația RM potrivit conceptului german de stingere a obligației prin compensare, lucru ce face să înlăture confuzia din literatura de specialitate autohtonă creată prin utilizarea conceptului francez. În același timp, în lucrare a fost efectuată și o analiză de drept comparat a prevederilor legislative naționale cu cele din alte state, ce a contribuit la identificarea elementelor normative avantajoase pentru reglementarea compensării. De asemenea, rezidă și în concepțiile proprii expuse de autor cu referire la caracterul distinct al compensării în raport cu executarea obligațiilor. Compensarea fiind aplicată în diverse raporturi juridice obligaționale, originalitatea lucrării rezultă și din elucidările făcute de autor asupra realizării efectului extinctiv în privința lor.

Problema științifică importantă soluționată constă în *identificarea ansamblului particularităților stingerii obligației prin compensare potrivit legislației Republicii Moldova, fapt care a condus la clarificarea* modului și a condițiilor operării compensării, *în vederea aplicării corecte și uniforme a reglementărilor din acest domeniu.*

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Acest studiu complex și aprofundat asupra compensării constituie un aport considerabil la fondul doctrinar național și un reper temeinic pentru cercetători în dezvoltarea în continuare a științei pe marginea temei. În plan practic, elucidarea aspectelor importante ale compensării facilitează aplicarea corectă și uniformă a reglementărilor privind stingerea obligațiilor prin compensare pentru instanțele de judecată.

Implementarea rezultatelor științifice. Propunerile *de lege ferenda*, în special cele de modificare și completare a prevederilor privind compensarea din Codului civil al RM, au fost depuse spre examinare la Ministerul Justiției și la Comisia juridică, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova.

АННОТАЦИЯ

Присак Александру «Прекращение обязательства зачетом: нормативные, теоретические и практические подходы», диссертация доктора права, Кишинэу, 2015

Структура диссертаций: введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 229 наименований, 3 приложения, 157 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 15 научных работах.

Ключевые слова: прекращение обязательства, зачет, долг, погасительный эффект.

Область исследования: Работа относится к области Гражданского права, Общая теория обязательств.

Цель диссертации заключается в проведении комплексного исследования зачета, как способ прекращения гражданских обязательств, в свете законодательства РМ, доктрины и судебной практики, в целях разъяснения пробелов и продвижения теоретических и практических рекомендаций, включая предложения *de lege ferenda* для совершенствования правовой базы в этой сфере.

Задачи исследования: аргументация концепций, что зачет в соответствии с Гражданским кодексом РМ является самостоятельным способом прекращения гражданских обязательств; анализ зачета в различных сложных правовых отношений и т.д.

Научная новизна и оригинальность истекает из того что автор подчеркнул общие аспекты с связи с порядком и условиями применения зачета из молдавского законодательства в соответствии с немецкой концепцией погашения обязательств путем зачета, через который удаляет путаницы в родной литературе создано используя французскую концепцию. В то же время, в работе был проведен сравнительный анализ национальных законодательных положений в сравнении с другими странами, которые помогли определить преимущества нормативных элементов для регулирования зачета. Она также находится в концепциях автора об особом характере зачета в отношении исполнения обязательств. Зачет применяется в различных обязательных правоотношениях, и оригинальность работы истекает и из выяснений применения погасительного эффекта в этих отношении.

Решенная важная научная проблема, заключается в выявлении всех особенностей погашения обязательств путем зачета в соответствии с законодательством Республики Молдова, что привело к уточнению способа и условий применения зачета, для того, чтобы правильно и единообразно применять правила в этой области.

Теоретическая значимость и ценность работы. Это комплексное и углубленное исследование о зачете представляет собой значительный вклад в национальный доктринальный фонд и тщательный ориентир для исследователей в дальнейшем развитии науки по данной теме. С практической точки зрения, выяснение важных аспектов зачета облегчает деятельность судов для правильных и однообразных применений правил прекращения обязательств путем зачета.

Внедрение научных результатов. Предложения о внесении изменений в законе, в частности, внесение изменений и дополнений в положения о зачете в Гражданском кодексе Республики Молдова, были представлены на рассмотрение в Министерство юстиции и Комиссии по вопросам права, назначениям и иммунитету Парламента Республики Молдова.

SUMMARY

Prisac Alexandru, “Termination of obligation by set-off: normative, theoretical and practical approach”, PhD Thesis on specialty – Private Law (civil procedure), Chisinau, 2015

The Dissertation contains: introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 229 titles, 3 annexes, 157 pages of main text. The obtained results are published in 15 scientific papers.

Key-words: termination of obligation, set-off, debt, extinctive effect.

Field of study: The work reports to the field of Civil law, General theory of obligations.

The goal of PhD Thesis: consists in making a complex scientific research through set-off as a mode of termination of civil obligations in the light of the law of Republic of Moldova, doctrine and judicial review, in order to elucidate gaps and make theoretical and practical recommendations, including proposals for *lege ferenda* for improving the legal framework in this field.

The objectives of study: demonstration concept that set-off according to the Civil Code of RM is a distinctive mode of termination of civil obligations; to analyze set-off in different complex legal obligation relationship etc.

The scientific novelty and originality derives from the fact that the author has highlighted the overall operation aspects of the manner and set-off conditions of Moldovan legislation according to the German concept of extinguishing obligations by set-off, which makes removing the confusion in the local literature which use French concept. At the same time, a comparative analysis of national legislative provisions work was carried out with those in other countries, which helped identify normative elements beneficial to regulate compensation. It also lies in its conception exposed by the author referring to the distinct nature of set-off in relation to the performance of obligations. Set-off is being applied in various obligational legal relations, and originality of the work is a clear elucidation on the effective achievement made by the author regarding their extinction.

The important scientific problem is to identify the totality of particularities of set-off according to the Republic of Moldova legislation, which led to clarify the operating conditions of set-off, in order to correct and uniform application of the rules in this area.

The theoretical significance and the applicative value of the paper. This profound study on set-off constitutes a significant contribution to the national doctrinal found and a thorough landmark for researchers in the further development of science on the topic. In practical terms, elucidating important aspects of set-off facilitate courts in the correct and uniform application of the rules on termination of obligations by set-off.

The implementation of the scientific results. Proposals for *lege ferenda*, in particular, amending and supplementing the provisions on set-off in the Civil Code of the Republic of Moldova were submitted for consideration to the Ministry of Justice and Legal Committee for appointments and immunities of the Parliament of Republic of Moldova.

PRISAC ALEXANDRU

**STINGEREA OBLIGAȚIEI PRIN COMPENSARE: ABORDĂRI
NORMATIVE, TEORETICE ȘI PRACTICE**

SPECIALITATEA 553.01 – DREPT CIVIL

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 28.12.15
Hîrtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2,0

Formatul hîrtiei 60x84 1/16
Tiraj 50 ex.
Comanda nr.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM,
str. A. Mateevici 60, MD-2009